

ژبه

ژبه د ژوندیو موجوداتو تر منځ خبر (اطلاع) ور کول ده. د شاتو موچۍ د شاتو د منبع پر سر د گرځېدو په واسطه نورو موچیو ته خبر ور کوي چي شات دلته دي. میړیان دخپلو دوو اتنونو او د بوی د ژبي په واسطه نورو ته خبر ورکوي، بنځینه بوراګاني په هوا کښي د نرینه بوراګانو توجه ځانته ته د یو ډول بوی په واسطه را جلبوي. مرغان د خپلو سندرو (رېز) په واسطه د ډلي نورو مرغانو ته د یوه نوي ځای د نیولو خبر ور

کوي. حیوانات هم د انسانانو په شان د خطر، بیړي (ویري) او تېښتي خبر نورو ملګرو ته د اواز او یا کوم بل سلوک د ښکاره کولو له لاري ور کوي. د انسانانو د خبرو ژبه انسان ته دغه امکان ور بخښي چي د یو شمېر محدودو او ساده ږغونو له لاري یو زیات شمېر غیر محدود نوي او مغلق اطلاعات جوړ کړي. ټولي انساني ژبي یو شمېر محدودو ژبني ږغونه (fonem) لري، کوم چي د هري ژبي د الفبې د تورو څخه عبارت دي. فونیمونه په خپله مانا نه لري، مګر که یو یا څو فونیمه سره یو ځای کړو نو مانا لرونکي واحدونه (morfem) او یا په بل عبارت ساده کلمې ځني جوړیږي. که یو شمېر دغه کلمې د معینو ګرامري قاعدو له مخي سره یو ځای سي نو بیا جملې ور څخه جوړیږي، چي جملې نو بیا د انسانانم د ژبي هغه واقعي اطلاعات دي.

د ژبو تر منځ د فونیمونه ځای پر ځای کېدل یو د بله توپیر لري. ټولي ژبي اواز لرونکي توري (vokaler) او بی اوازه توري (konsonanter) لري.

په نړۍ کښي د ۵۰۰۰ په شاو خوا کي مختلفي ژبي وجود لري چي یو د بله څخه توپیر لري. د مثال په توګه پښتو او دري دوې مختلفي ژبي دي او په افغانستان کي له ډېره وخته سره ملګري دي.

لرغون پوهانو يو شمېر ليکني پيدا کړي دي چي د پښتو او دري ژبو په هکله يې معلومات ور کړي دي. د بغلان د کتيبي (ليکني) څخه (۱۶۰ م) ښکاره کيږي چي په تخارستان کي د کوشانيانو د وخت ژبه يو ډول زړه دري وه، چي د اوازونو، کلمو او گرامر له مخي يې د پښتو سره زيات گډون درلود چي هغه ژبه موږ کولای سو دري و بولو، دا چي د دوهمي هجري پېړۍ څخه د پښتو ژبي پخواني اثار هم موجود دي نو کولای سو چي و وايو پښتو او دري دوې سره ملگري او نيژدې ژبي دي.

په نړۍ کښي ډيري ژبي موجودي دي چي يو دبله لږ يا ډېر توپير لري. همدا ډول په هره ژبه کي بيا مختلفي لهجي (*dialekter*) وجود لري. د لهجو دغه اختلاف په ځينو ژبو کي لږ او په ځينو ژبو کي ډېر وي. د مثال په توگه په سويډني ژبه کي د جنوبي منطقي لهجه (*Skånska*) د ستوکهولم او يا نورو منطقو د لهجو سره فرق لري. په پښتو ژبه کي هم مختلفي لهجي سته چي هغه يو د بله څخه ډېر زيات توپير لري.

پښتو د هغو پنځوسو معتبرو ژبو په کتار کي راځي کوم چي بډای ادبيات لري. پښتو د افغانستان ملي ژبه ده. په افغانستان کي نژدې ۱۲ مليونه وگړي خبري په کوي (د ۱۳۵۳ کال د احصايي له مخي).

او په پښتونستان کي نژدې اوه مليونه وگړي خبري پرې کوي. سربېره پر دې دوو سيمو يو شمېر پښتانه په پاکستان، هند، کشمير، يو لږ شمېر د چين په (سين کيان)، او له پنځو سوو زرو نه زيات پښتانه د ايران په خاوره کي ژوند کوي. د چين د پښتنو د موجوده ژبي په باب معلومات نشته.

د پښتو څېړني او زده کړي ته د وروستيو درو پېړيو په جريان کي د لوېديځو څېړونکو زياته پاملرنه اوښتې ده. په بریتانیا، روسیه، فرانسه، جرمني او نورو هيوادو کښي ډېرو پوهانو پښتو زده کړې او څېړلې ده. ډيرو لوېديزو پوهانو ډول ډول پښتو کتابونه ليکلي دي.

د ۱۹۳۹ کال نه وروسته د مسکو د ختيځ پېژندنې په انستيتوت او يو شمېر نورو لوړو پوهنځيو کي د پښتو تدريس په منظم ډول شروع شو چي د تدريس انتظام او د موادو برابرول يې د استاد اسلانوفا د زيار او زحمت محصول وو.

پښتو او هندي ژبي

پدې کي شک نشته چي پښتو د لوېديزو آريايي ژبو په کورنۍ پوري اړه لري او په هغو کي د باختري ژبو په جمله کي يوه ژوندۍ ژبه ده. خو بيا هم د نورو باختري ژبو په نسبت د هندي ژبو سره خصوصا په لغوي پانگه کي د پاملرني وړ ګډون لري.

د دې يو علت د هندي ژبو سره د پښتو د زرګونو کلو ګاونډيتوب او د ګډو پولو لرل دي. دوهم علت يې پر هند باندي د پښتنو د څو پېړيو حکومتونه دي چي د هغه په اثر پښتو ډېر څه هندي ژبو ته ورکړي او ډېر څه يې ور نه اخيستي دي. د دې کار په نتيجه کي هندي ژبي د پښتو څخه او پښتو د هندي ژبو څخه متاثيري ښکاري. د پښتو او هندي

ژبو تر منځ بل ګډ خصوصيت د (ټ، ډ، ږ او ڼ) د ږغونو موجوديت دی. څېړونکي عقیده لري چي آريايي ژبو دغه ږغونه نه لرل، پښتو مستقيما په خپله يا د هندي ژبو له لاري دغه ږغونه له دراويدي ژبو څخه اخيستي دي. ځکه هندي ژبو هم دغه ږغونه په خپل اصل کي نه درلودل او هغه يې د مغلوبو او شړل شوو دراويدي ژبو څخه اخيستي دي. له دغه ځايه وو چي يو شمېر محقيقينو عقیده درلوده چي پښتو د هندي ژبو له کورنۍ څخه ده.

په ۱۸۲۸ کال کي د لومړي ځل د پاره (کلاپروت) او له هغه څخه وروسته يو شمېر نورو دغه نظريه منځ ته راوړه چي پښتو يوه آريايي ژبه ده، نه اينډو آريايي ژبه.

پښتو د پراختيا په پوړيو کښي

پښتونخوا ته د عربو د نفوذ نه وروسته د عربي او عربي ادبياتو له خوا ورو ورو د پښتو ادبياتو ساحه ور تنګه شوه. د پښتو ادبيات يوازي د فولکلور په ډول د عامو پښتنو په سيمو کښي ساتل کېدل چي د يوه څخه بل ته په شفاهي ډول نقل کېدل. پدې ډول پښتو د پرديو ژبو د يرغلو څخه خوندي وه. د دغه وخت د خوږو اشعارو څخه زموږ په لاس کښي يوازي د امير کروړ يو حماسي شعر (د دوهمي پېړۍ پيل) او ځيني نور، ډېر لږ اثار دي.

د سوريانو او غوريانو په وخت کښي د السرواني ، اسعد سوري ، ښکارندوی ،
تایمني او د پښتو د نورو پیاوړو شاعرانو د روزني او پالنې زانگو د شاهانو
دربارونه وه . پدغه دربارونو کي پرته له پښتو نه په بله ژبه خلک نه پوهېدل . د دوی
ژبه سوچه پښتو وه او د دوی د منطقي ژبه د فارسي او عربي ژبو د نفوذ څخه ساتل
شوې وه .

پښتنو شاهانو په هند کښي نه یوازي د هند ابادۍ او مدنیت ته خدمت کړی بلکي
په خپلو دربارونو کښي یې پښتو هم پاللې ده .

هجري لسمه او یوولسمه پېړۍ د پښتو د روزني او د پښتو ادبیاتو د پرمختګ
طلایي پېړۍ گڼل کیږي . پدغه وخت کښي موږ د پښتو له پاره دوه چاپېریالونه
ټاکلای شو :

۱- رسمي چاپېریال :

چي د ستر مشر میرویس نیکه له وخته د پښتنو سیاسي او ادبي مرکز کندهار
او بیا کابل گرځي .

۲- اولسي یا غیر رسمي چاپېریال :

چي د روښانیانو د تحریک سره سم شروع کیږي .

دلته به پر لومړي چاپېریال لږ څه رڼا واچول شي :

پښتو د حاجي میرویس خان په دوره کښي :

د میرویس نیکه درنې کورنۍ نه یوازي د پښتو پالنه کړې ، بلکي د پښتو ژبي
ښه شاعران هم وه . د ده په دوره کي د پښتو ښه شاعران و روزل شوه لکه سیدال
خان نصري ، ملا پیر محمد ، بابو جان بابي ، داود هوتک ، ملا نور محمد غلجی
او نور .

پښتو د شاه حسين په زمانه کښي:

بيا د ده د زوی شاه حسين په زمانه کښي چي د پښتو د خدمت په باب د تاريخ يوه ځلانده دوره ده. د ده دربار د پښتو ژبي د ادب ښه زانگو گڼل کيږي. د ده په امر د پښتو ژبي د شاعرانو تذکره (پته خزانه) و ليکل شوه چي د پښتو د ادب تاريخ يې ۱۳ سوه کاله مخکښي زمانو ته و رساوه.

پښتو د احمد شاه بابا په زمانه کښي:

پښتو ژبه په ادبي لحاظ د احمد شاه بابا (چي د پښتو ژبي شاعر هم وو) او د ده د اولادې، تيمور شاه او شاه زمان په وختو کي پالل شوې، مگر په حقيقت کښي د تيمور شاه له خوا له کندهاره د سياسي مرکزيت لېږدول و کابل ته د پښتو د پرمختگ له پاره لويه صدمه وه چي جبيړه کول يې گران شول.

پښتو د امير دوست محمد خان په زمانه کښي:

د امير دوست محمد خان په کورنۍ کي د پښتو ژبي کلکه مينه پرته وه، د همدې ميني په اثر د ده وروڼه سردار مهردل خان او سردار پردل خان د پښتو ژبي خوږ ژبي شاعران وه.

پښتو د امير شير علي خان په زمانه کښي:

د اعليحضرت امير شيرعلي خان په وخت کښي پښتو ژبي ته په رسمي ډول خدمت شروع شو. ټول عسکري، ملکي او د کابينې د غړيو القاب يې په پښتو واړول. د هغه وخت ځيني عسکري قوماندې چي په پښتو شوي وې لا تر اوسه ژوندئ دي لکه (تيار سئ، ولاړ سئ، درېږ) او نور.

پښتو د امير عبدالرحمن خان په زمانه کښي:

اعليحضرت امير عبدالرحمن خان د پښتو سره بې ميني نه وو. د ده په امر د عبدالقادر خټک اثر (يوسف او زليخا) په سلطنتي مطبعه کښي چاپ شو.

پښتو د امير حبيب الله خان په زمانه کښي:

د اعلیحضرت حبیب الله خان په وخت کښي د پښتو په باب یو لوی گام واخیستل شو او هغه دا چي پښتو ژبي د معارف په تعلیمي نصاب کښي ځای و نیوی او د ښوونځي په درسي پروگرام کي رسمي داخله شوه. مولوي صالح محمد لومړی درسي کتاب و لیکئ چي بیا په لاهور کښي هم چاپ شو. په سراج الاخبار کښي د پښتو مضمونونو چاپول شروع شوه.

پښتو د پاچا امان الله خان په زمانه کي:

د اعلیحضرت امان الله خان پښتو ته خاصه توجه وه. دوی د پښتو د زده کړي او تعمیم په غرض (پښتو مرکه) نومې ټولنه جوړه کړه، چي د هیواد د ټولو قومونو فاضلانو او عالمانو گډون پکښي کړئ وو. پدغه وخت کي د پښتو د پاره گرامري قواعد ولیکل شوه، لغوي پانگه او د اصطلاحاتو ذخیره یې را ټوله کړه شوه، نوي نومونه او اصطلاحات هم جوړ شوه. د پښتو کتابونه (یوازنی پښتو)، (پښتو پښویه)، (لیکل او چاپ شول. طلوع افغان ورځپاڼي چي په دري ژبه یې مضمونونو خپرېدل په پښتو ژبه هم د مضمونونو په خپرولو پیل و کړ چي ورو ورو ټوله پښتو شوه.

پښتو د اعلیحضرت نادر خان پښ زمانه کښي:

د اعلیحضرت نادر شاه په وخت کي پښتو مرکه په (پښتو انجمن) واوښته او بیا مرکز ته را نقل او د (کابل ادبي انجمن) په گډون په (پښتو ټولنه) واوښت. پدغه وخت کي د پښتو د پراختیا د پاره کار پیل شو.

پښتو د اعلیحضرت محمد ظاهر خان په زمانه کښي:

د اعلیحضرت محمد ظاهر خان په زمانه کي کله چي سردار محمد داود صدراعظم سو نو پښتو ژبي ته زیاته توجه وکړه. هغه دا چي د دولت ټول کار کوونکو ته یې په اجباري ډول د پښتو ژبي د زده کړي امکانات برابر کړه که څه هم ژبه به پښتو وه او د ژبي د کورسونو تر لوستلو وروسته په ازموینه کي تر بریالي کېدو وروسته یې میاشتنۍ معاش د پنځوسو افغانیو په اندازه ور زیاتوه.

۲- اولسي یا غیر رسمي چاپیریال:

په اولسي چاپېريال کښي د پښتو د پالني او ادب د پرمختګ شروع د روښانيانو په ديني رنگ کښي د ملي او سياسي حرکت سره يو ځای شروع کيږي .

پښتو د روښانيانو په دوره کښي :

د پښتو ژبي په لمن کښي د پير روښان تاليف (خيرالبيان) لومړی بشپړ کتاب دی چې په ۹۷۰ هجري کال کښي ليکل شوی دی او بيا يې ۱۰۶۰ هجري کال کښي نقل شوی دی . تر دې کتاب دمخه پرته د شيخ ملي له کتابه چې هغه هم ورک دی او د (سليمان ماکو) د تذکره الاوليا چې يوازي يو څو پاڼي يې موندل شوي دي ، د کوم بل کتاب څرک نه لرو .

پښتو د خوشال خان په زمانه کښي :

د پښتو د ادب روښانه دوره د خوشال خان خټک د منځ ته راتلو سره سمه شروع شوه . د خوشال خان د قلم په زور پښتو نه يوازي د ننني ادبي ژبو سياله شوه بلکي د پښتنو د مليت د ژوندي کولو ساه يې بايد و بولو . خوشال خان د لومړي ځل د پاره په پښتو کښي ادب ، سياست (دستار نامه) ، طب (طبنامه) او نور علوم ځای کړل چې دا کار نه مخکي چا کړی او نه وروسته . د ده دغه کار د ده د کورنۍ د نورو غړو له خوا بشپړ شو .

د خوشال خان په وخت کښي او له هغه وروسته په پښتو کښي غښتلي او نازک خياله شاعران منځ ته راغلل لکه رحمان بابا ، حميد ماشو خېل ، حسين ، مصري خان او نور چې د نولسمي پېړۍ تر پيل پوري يې دوام وکړ او په پښتو کښي يې اخلاق ، تصوف او بشردوستي ځای کړل .

د نولسمي پېړۍ په پيل کښي خارجي استعمار چيانو ، لومړی سيکانو او بيا انگرېزانو د دوراني دولت د مشرانو د اولادې له اختلافه استفاده وکړه او د پښتنو خاوره يې پر دوو بلکي پر درو برخو و وېشله چې تر اوسه پوري لا پر هغه حال پاته ده . د استعمار په مقابل کښي د ليري پښتونخوا پښتنو په يوه لاس کښي توره او په بل لاس کښي قلم واخيستل چې په دواړو مبارزه ترننه روانه ده .

د پښتو ليک دود تاريخچه:

د پښتو د نننۍ الفبې توري د عربي ژبې په اساس جوړ شوي دي چي سبب يې د اسلام د راتگ سره سم د عربي ژبې نفوذ دى.

تر اسلام د مخه د اوسني افغانستان او هغه ته په ورڅېرمه سيمو کښي دوه ډوله الفبې عموميت درلود:

الف: خروشتي الفبې

ب: يوناني (آرامى الفبې د پښتو د پاره دومره اهميت نه لري).

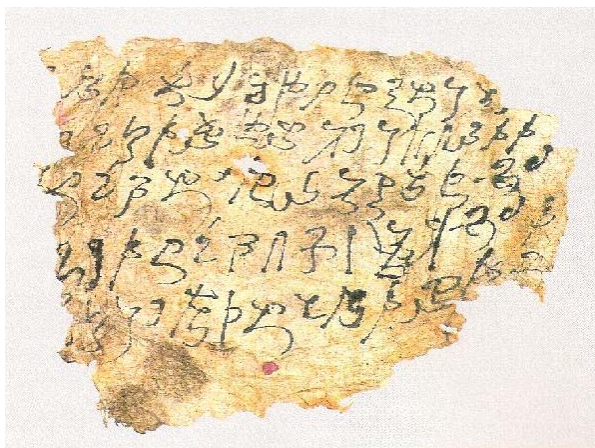
د معاصر افغانستان او هغه ته په ورڅېرمه (خصوصاً لوېديځو) بيلو بيلو سيمو کښي د موندل شوو کتیبو (ليکنو) او سکو له مخي څخه د تاريخ پوهان وايي چي د دغو سيمو د بيلو بيلو ژبو له پاره خروشتي الفبې رواج وه. خروشتي د يو ډول لرغوني الفبې نوم دى نه د يوې ژبې. دلته لاندي د خروشتي الفبې نمونه و گورئ:

پر سکو باندې د خروشتي الفبې نمونې:

𐬀	𐬁	𐬂	𐬃	𐬄
ka	kha	ga	gha	na
𐬅	𐬆	𐬇	𐬈	𐬉
ca	cha	ja	jha	ña
𐬊	𐬋	𐬌	𐬍	𐬎
ta	tha	da	dha	ṇa
𐬏	𐬐	𐬑	𐬒	𐬓
ta	tha	da	dha	na
𐬔	𐬕	𐬖	𐬗	𐬘
pa	pha	ba	bha	ma
𐬙	𐬚	𐬛	𐬜	
ya	ra	la	va	
𐬝	𐬞	𐬟	𐬠	
śa	ṣa	sa	ha	

د خروشتي الفبې نمونه:

خروشتي الفبې د حيوان پر
پوستکي باندې:

د خروشتي الفبې په هکله انگرېزي څېړونکي (سر ويليام جونز) وايي چي خروشتي ليک ژبه د آريانا ژبه وه او که چيري په پښتو کښي پوره څېړني وشي نو ښايي چي يو وخت د دغي ژبي (پښتو) په مرسته ډېري خروشتي کتیبې (ليکني) و لوستلي شي. د کتیبو له تاريخي څېړني څخه څرگنديږي چي خروشتي الفبې له دريمي تر ميلاد د مخه پېړۍ څخه بيا تر پنځمي ميلادي پېړۍ پوري په دغو سيمو کښي موجوده وه.

- د خروشتي الفبې رواج د کنيشکا او د هغه د وروسته راتلونکو کسانو له خوا په کراره کراره دمنځه ولاړ او ځای يې يوناني الفبې و نيوئ.

- د مقدوني سکندر له راتگ نه وروسته د يونانيانو د نفوذ د ټينگېدلو په اثر يوناني الفبې ورو ورو عمومييت و موند. د يو لړ کتیبو او سيکو څخه داسي معلوميږي چي يوناني الفبې پدې سيمه کښي د ميلادي اوومي پېړۍ تر لومړۍ نيمايي پوري عامه وه.

- کله چي اسلام افغانستان ته راغی نو په لومړيو وختو کښي د يوناني الفبې په اساس د پښتو د خاصو تورو جوړول د عربي الفبې په اساس د مثال په توگه د (خ) له پاره د عربي الفبې په اساس د (څ) توری په همدغه شکل جوړ شوی دی.

- د پښتو اوسنی لیک د عربي الفبې په اساس جوړ شوی دی. د عربي الفبې په چوکاټ کښي د پښتو د خاصو رغونو د پاره توري غالباً ډېر پخوا جوړ شوي دي ځکه چي پښتو ژبه وه او لیک به یې هم وو. پدې هکله ځيني داسي روايتونه شته چي دا توري په څلرمه هجري پېړۍ کښي جوړ شوي دي.

- قاضي خيرالله پدې هکله په خپل کتاب خيراللغات کښي داسي ليکلي دي چي :
” د سلطان محمود په زمانه کښي د ده د يوه وزير حسن ميمندي (گومان کيږي چي دا کلمه ميوندي ده چي نسبت يې ميوند ته کيږي) په خاصه اشاره قاضي صيف الله د پښتو د خاصو رغونو لپاره توري جوړ کړل چي هغه (خ، غ، ډ، ږ، نر، ږ، بن، گ) دي او دغه ترتيب خاص رواج و موند.”

- قاضي خيرالله د (ټ) په هکله ليکي چي پښتنو سوداگرو بيا وروسته په سيند او پنجاب کښي د مروجي (ت) پر سر باندي د (ط) د توري په ليکلو سره د (ټ) توری واپراوه.

د پښتو د خاصو تورو د منځ ته راتلو په هکله ډېر روايتونه شته. څوک وايي چي دا توري ډېر پخوا جوړ شوي دي، خو د هغو د جوړولو نسبت کله پير روښان ته، کله اخوند دروېزه ته او کله خوشال خان ته کيږي. ښايي د دې علت به دا وو چي دوی ته به پخوانی لیک نه وو رسېدلی يا به یې په هغه قناعت نه درلود. ځکه نو د دوی په اثارو کښي دغه لیک دود يا بيخي اوښتی او يا لږ څه بدلونونه پکښي معلومېږي. د عربي الفبې په اساس د پښتو لومړی اثر د سليمان ماکو تذکره الاوليا دی چي په (۶۱۲ هـ ق) کښي یې د کندهار په ارغستان کي ليکلئ دی او يوازي اته مخه ورنه پاتي دي. د دغه تذکرې لیک دود د اوسني لیک دود سره ډېر توپير نه لري. يوازي (خ) داسي ليکل شوې ده چي تر (ج) لاندي یې يو ټکی ليکلئ دی او د (ی) د ډولونو تر منځ ورکښي توپير نه ليدل کيږي.

له دې ځايه څرگنديږي چي دغه تذکره د پښتو په يوه بشپړ او پر مخ تللي لیک دود ليکل شوې وه او امکان لري د قاضي صيف الله لیک دود به یې ليکونکي ته رسېدلی وي.

- داسي شواهد هم موجود دي چي د پښتو د خاصو تورو جوړول پير روښان ته منسوبوي. د پير روښان كتاب (خيرالبيان) د پښتو لومړی بشپړ كتاب دی چي په (۹۷۰ هـ ق) کښي يې ليکلئ دی او په (۱۰۶۱ هـ ق) کي د دوهم ځل د پاره د ده تر مرگ ۱۳۰ کاله وروسته د بهارتوی په قلم ليکل شوی دی.

د دې کتاب له ليکني نه څرگنديږي چي د پښتو خاص توري د پير روښان له خوا جوړ شوي او يا يې پوره انکشاف ورکړی دی.

په دې کتاب کښي د (ځ، ږ، ژ) توري د اوسنيو تورو سره سمون نه لري. د (ځ) توري يې تر (د) لاندي يو ټکئ، (ږ) يې د (د) په مينځ کښي ټکئ او (ژ) يې د اوسنۍ (ږ) په بڼه ليکلي دي.

- د پښتو ټولني په کتابخانه کښي د خوشال خان د اشعارو قلمي نسخې موجودي دي. په دغو کتابونو کښي هم د پښتو د خاصو تورو د پاره څه قاعدې موجودي دي. د خوشال خان په ليک دود کښي چي کوم نوی شی ليدل کيږي هغه د ثقيلي (ی، ی، ی) موجوديت دی چي کله يې (ئ) او کله يې (ه+ي) ليکلي ده.

- د سليمان ماکو په تذکره الاوليا کښي د (ځ) توري د (ج) په شان ليکل کېدئ چي يو ټکئ به يې تر لاندي ليکلئ وو او د امير عبدالرحمن خان په وخت کښي (ځ) د (خ) په شان ليکل کېده چي دغه (خ) د دواړو ږغونو د پاره په کار وړل کيدله.

- د امير حبيب الله خان په وخت کښي چي د پښتو تدريس د حبيبيې ښونځي په تعليمي نصاب کښي داخله شو د مولوي صالح محمد له خوا ورته د پښتو لومړی کتاب و ليکل شو، په هغه کتاب کښي يې د (ځ) د پاره داسي توري جوړ کړ چي د (چ، خ) په شان يې يو ټکئ پاس او يو ټکئ لاندي ليکئ.

لنډه يې دا چي د پښتو خاصو تورو ډيري لوړي او ژوري ليدلي دي. خو د پښتو ژبي دغه اوسني خاص توري، کله چي د پښتو ادبي مجلس (پښتو ټولنه) په (۱۳۱۱) هجري شمسي کال کښي منځ ته راغئ، ثقيله (ی) يې په (ئ) ومنله.

د تانيث (ښځينه) اسمونو (ی) بيا وروسته منع ته راغله او د (خ) د پاره يې هم دغه شکل و مانه. د پښتو ادبي انجمن د پښتو د اوسني او بشپړ ليک دود بنسټ کښېښود چي بيا وروسته د پښتو ټولني د غوښتنې په اساس د (۱۳۲۱ هـ، ش) کال په لومړۍ فيصله کښي يوازي د افغانستان د ليکوالو له خوا او بيا د (۱۳۳۷ هـ، ش) کال په دوهمه فيصله کښي تر لږو ترميمونو وروسته د ټولي پښتونخوا د ليکوالانو له خوا و منل شو.

د ژبي اهميت

په هر دم په هر زمان په کار ده ژبه
د همه واره جهان په کار ده ژبه
ناشناشنا کوي سره خبري
په خبرو نژدې کيږي خلک ليري
د تورزن په کار نه وي هومره توره
لکه ژبه چي هر ځای کښي وي منظوره
که کاتب دئ که کاغذ دئ که قلم
ټول د ژبي خدمتگار دي دم په دم
په مرغانو کي توتي دئ عزت مند
دا په دا چي ښې خبري کړي د خوند
مگر دوه شرطه په ژبه کښي په ضرور دي
دغه دواړه ضروري په ښه دستور دي
اول دا چي ښې صحيح کوي خبري
چي خبري شي په مثل مرغلري
بل په بدو دي خوله نه خوځوي خپله
تل دي سم په اندازه وي لکه تله
بده ژبه د سړي په ځان بلا شي
خوږه ژبه د سړي چاپېر قلا شي
هر سړی د سړي توب دعوي چي کاندي

خان دي پوه کاندې په ډېرو ژبو باندي
په يوه ژبه مطلب نه پوره کيږي
که هونبیار وي هم له سره نه پوهيږي
که حاکم وي غور هيڅ نه شي کولی
که عالم وي طالب نه شي پوهولی
په سفر کښي لکه نقش د دېوال
گنگ ولاړوي بې طاقته بې مجال
خصوصا چي پښتو ژبي ته حاجت
پېښ شي ډېر زياتي له حده دا ساعت
(احمد) وکړ په دا شان اسان کلام
چي پوهيږي پرې کل واړه خاص و عام

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library